

MISIOLOGIE ORTODOXĂ

Vol. I

Manual pentru Facultățile de Teologie din Patriarhia Română

Coordonator: Pr. prof. dr. Valer Bel

**Volum publicat cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte**

DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române



CUVÂNT ÎNAINTE

Manualul de *Misiologie Ortodoxă*, elaborat de un grup de profesori universitari pe baza programei analitice pentru această disciplină, aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, se adresează, în primul rând, studenților teologi de la Facultățile și Departamentele de Teologie Ortodoxă din cuprinsul Patriarhiei Române. El este pus, în același timp, la dispoziția preoților, a monahilor și, în general, a tuturor celor angajați într-un fel sau altul în misiunea Bisericii, precum și tuturor aceluia care doresc să cunoască și să aprofundeze teologia și practica misionară creștină ortodoxă.

Manualul apare în două volume. În volumul I sunt expuse, după noțiunile generale de misiologie ortodoxă, temeiurile biblice și teologice ale misiunii creștine, exigențele principale ale misiunii creștine ortodoxe și Biserica Ortodoxă și noile mișcări religioase. În volumul al II-lea este abordată misiunea creștină ortodoxă la nivel local și mărturia creștină ortodoxă în contextul dialogului intercreștin și interreligios.

La elaborarea lui, autorii s-au străduit să valorifice teologia misionară elaborată în cadrul Consultațiilor misionare interortodoxe din a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, care au pus bazele elaborării teologiei misionare ortodoxe actuale, concretizată în numeroase lucrări de teologie și practică misionară ortodoxă. De mare ajutor la realizarea manualului ne-a fost teologia misionară elaborată de Părintele profesor Ion Bria, iar în ceea ce privește noile mișcări religioase, cea elaborată de părinții profesori Petre I. David și Nicolae Achimescu.

Teologia nu poate fi indiferentă la modul în care Biserica exercită lucrarea de propovăduire a Evangheliei și de zidire a Trupului lui Hristos. De aceea, prin această lucrare de teologie și practică misionară ortodoxă, am urmărit cultivarea conștiinței misionare și găsirea celor mai adecvate modalități prin care slujitorii Bisericii să împlinescă lucrarea misionar-pastorală.

Colectivul de autori care a elaborat manualul de *Misiologie Ortodoxă*, editat în două volume, este constituit din: Pr. prof. Valer Bel – coordonator – și ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit dr. Nifon Mihăiță, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Târgoviște, Pr. prof. dr. Gheorghe Petraru, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași, Pr. prof. dr. Aurel Pavel, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, Pr. prof. dr. Mihai Himcinschi, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, Pr. prof. dr. Cristinel Ioja, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad, Pr. conf. dr. David Pestroiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, Pr. conf. dr. Radu Petre Mureșan, Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, Pr. conf. dr. Cristian Sonea, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, conf. dr. Ciprian Iulian Toroczkai, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, lect. dr. Paul Siladi, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, diac. conf. dr. Gelu Călina, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova.

În calitate de coordonator al manualului și în numele coautorilor și celor care vor beneficia de această lucrare, mulțumim cu recunoștință Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru binecuvântarea acordată pentru realizarea acestui manual, care se alătură celorlalte lucrări apărute deja în *Colecția Cursuri, Manuale și Compendii de Teologie Ortodoxă*.

Mulțumiri aducem și Editurii *BASILICA* și Pr. Mihai Hau, consilier patriarhal, pentru cooperarea în procesul de editare și publicare a volumului.

Pr. prof. dr. Valer BEL,

**Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca**

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
----------------------	---

Capitolul I: MISIOLOGIE ORTODOXĂ

I.1. Misiologia ca disciplină teologică (Pr. prof. dr. Gheorghe Petraru)	13
I.1.1. Definiție, obiect, importanță, actualitate	14
I.1.2. Terminologia misionară, relația Misiologiei cu celelalte discipline teologice	18
I.2. Istoria și perspectiva misiunii creștine ortodoxe (Pr. prof. dr. Gheorghe Petraru, Pr. conf. dr. Cristian Sonea)	27
I.2.1. Retrospectivă asupra misiunii creștine ortodoxe	27
I.2.1.1. <i>Misiunea creștină în perioada post-apostolică</i>	28
I.2.1.2. <i>Misiunea creștină în perioada post-constantiniană</i>	30
I.2.1.3. <i>Misiunea creștină la popoarele slave</i>	32
I.2.1.4. <i>Misiunea creștină rusească</i>	36
I.2.1.5. <i>Misiunea creștină ortodoxă în contemporaneitate</i>	41
I.2.2. Paradigme misionare în istoria creștinismului: paradigma misionară Ortodoxă, paradigma misionară Romano-Catolică, paradigma misionară Protestantă	45
I.2.2.1. <i>Paradigma misionară Ortodoxă</i>	46
I.2.2.2. <i>Paradigma misionară romano-catolică</i>	50
I.2.2.3. <i>Paradigma misionară Protestantă</i>	53
I.3. Etos misionar ortodox (Pr. prof. dr. Gheorghe Petraru, lect. dr. Paul Siladi)	57
I.3.1. Natura misionară a Bisericii. Biserica locală și universală	57
I.3.2. Participarea întregii Biserici la misiune; misiune la modul lui Hristos; caracterul personal, existențial, ascetic și filantropic al credinței și misiunii creștine ortodoxe	63
I.3.2.1. <i>Relație și raport triadologic</i>	64
I.3.2.2. <i>Angajarea întregului om</i>	65
I.3.2.3. <i>Noutatea radicală și veșnică: Iubirea</i>	65
I.3.2.4. <i>Paradoxul smereniei și al jertfei de pe Cruce</i>	66
I.3.2.5. <i>Toate în lumina Învierii și a speranței eshatologice</i>	67

Capitolul II: TEMEIURILE BIBLICE ȘI TEOLOGICE ALE MISIUNII CREȘTINE

II.1. Fundamentarea biblică a misiunii creștine (I) (Pr. conf. dr. Cristian Sonea)	69
II.1.1. Dimensiunea misionară a Revelației Vechiului Testament	69

II.1.2. Teologia misionară în scrierile evangheliștilor sinoptici	71
II.1.2.1. <i>Tipologia ucenicului lui Hristos (Marcu 1, 16-20), ca tipologie a misionarului</i>	72
II.1.2.2. <i>Asumarea Crucii sau ucenicia misionară (Marcu 8, 34)</i>	73
II.1.2.3. <i>Marea poruncă misionară (Matei 28, 18-20)</i>	75
II.1.2.4. <i>Programul misionar apostolic în scrierile Sfântului Evanghelist Luca</i>	79
II.2. Fundamentarea biblică a misiunii creștine (II) (Pr. conf. dr. Cristian Sonea, Pr. prof. dr. Gheorghe Petraru)	87
II.2.1. Teologia misionară în scrierile ioaneice	87
II.2.1.1. <i>Trimiterea Fiului și a ucenicilor Lui la misiune în conformitate cu Evanghelia după Ioan</i>	87
II.2.2. Repere ale teologiei misionare în epistolele Sfântului Apostol Pavel	91
II.2.2.1. <i>Caracterul dinamic al misiunii creștine în lumina revelației Învierii</i>	91
II.2.2.2. <i>Zidirea Bisericii ca „trup al lui Hristos” (Efeseni 4), imperativ misionar</i>	92
II.2.2.3. <i>Strategia misionară a Sf. Apostol Pavel</i>	94
II.3. Temeiurile teologice ale misiunii creștine: trinitar, hristologic, pneumatologic și eclesiologic (Pr. prof. dr. Valer Bel)	100
II.3.1. Sfânta Treime și misiunea	100
II.3.2. Trimiterea Fiului și caracterul hristologic al misiunii creștine	105
II.3.3. Trimiterea Duhului Sfânt, întemeierea Bisericii și începutul misiunii creștine	113
II.3.4. Caracterul pneumatologic și eclesiologic al misiunii creștine	115
II.4. Locul misiunii Bisericii în economia mântuirii (Pr. prof. dr. Valer Bel)	117
II.4.1. Motivul, scopul și aspectele misiunii în relație cu lumea și Împărăția lui Dumnezeu	124
II.4.2. Aspectele misiunii creștine	127

Capitolul III: EXIGENȚELE MISIUNII CREȘTINE

III.1. Propovăduirea Evangheliei și transmiterea dreptei credințe în contextul Tradiției apostolice (Pr. prof. dr. Valer Bel)	132
III.1.1. Transmiterea credinței adevărate	139
III.1.1.1. <i>Împlinirea Revelației în Iisus Hristos</i>	139
III.1.1.2. <i>Regula credinței, regula vieții</i>	140
III.1.1.3. <i>Comunitatea credinței</i>	143
III.1.1.4. <i>Simbolul credinței și dogmele</i>	144
III.1.1.5. <i>Însușirea și trăirea credinței</i>	147
III.2. Misiunea ca zidire a trupului lui Hristos, Biserica. Liturghie și misiune (Pr. prof. dr. Valer Bel)	150
III.2.1. Liturghie și misiune	157

III.3. Apostolatul mirenilor ca participare la întreita slujire a lui Hristos și la însușirile Bisericii (Pr. prof. dr. Valer Bel, Pr. conf. dr. Cristian Sonea)	168
III.3.1. Preoția universală – fundamentul vocației misionare a laicului	168
III.3.2. Întreita slujire a lui Hristos în Biserică	170
III.3.3. Participarea mirenilor la slujirea profetică a lui Hristos	171
III.3.4. Participarea mirenilor la slujirea împărătească a lui Hristos	175
III.3.5. Participarea mirenilor la slujirea preoțească a lui Hristos	176
III.3.6. Participarea laicilor la zidirea trupului lui Hristos, Biserica	178
III.3.6.1. <i>Zidirea întru unitatea de credință</i>	178
III.3.6.2. <i>Sfințenia Bisericii și desăvârșirea credincioșilor</i>	180
III.3.6.3. <i>Sobornicitate ca deschidere către întreaga lume</i>	181
III.3.6.4. <i>Apostolicitatea ca responsabilitate față de Tradiție</i>	182
III.4. Mărturia creștină prin sfințenia vieții: familia, monahismul, aghiografia (Pr. prof. dr. Valer Bel)	184
III.4.1. Familia	192
III.4.2. Monahismul	197
III.4.3. Aghiografia	204
III.5. Misiunea Bisericii Ortodoxe în postmodernitate: identitate, pluralism și comuniune (Pr. conf. dr. Cristian Sonea)	206
III.5.1. Postmodernitate și postmodernism	206
III.5.2. Postmodernitatea, o realitate total nouă pentru Biserică	211
III.5.3. Identitatea proteică și identitatea creștină	212
III.5.4. Pluralismul postmodern	214
III.5.4.1. <i>Reacția ortodoxă la pluralismul postmodern</i>	215
III.5.5. Comunitatea și comuniunea în postmodernism	216
III.5.5.1. <i>Comunitatea ca experiență</i>	217
III.5.5.2. <i>Comunitățile de interes și emoții</i>	217
III.5.5.3. <i>Comunitatea creștină în culturile postmoderne.</i> <i>Bisericele emergente</i>	217
III.5.5.4. <i>Biserica și comunitățile postmoderne</i>	218
III.6. Diaspora – o nouă tipologie misionară (IPS Arhiepiscop și Mitropolit dr. Nifon Mihăiță)	220
III.6.1. O lume marcată de dialog și colaborare	220
III.6.2. Diaspora – o nouă realitate misionară	222
III.6.3. Perspective canonice referitoare la realitatea diasporei	225
III.6.4. Limba liturgică în cultul comunităților din diaspora	229
III.6.5. Dialogul intercreștin și interreligios – oportunitate misionară importantă a Ortodoxiei în diaspora	232
III.7. Educația creștină în dinamica misiunii. Misiunea creștină prin mass-media (Pr. conf. dr. Cristian Sonea, lect. dr. Paul Siladi)	238
III.7.1. Educație religioasă confesională sau educație religioasă ecumenică? ...	239
III.7.1.1. <i>Contextul legislativ și specificul învățământului</i> <i>teologic din România</i>	239

III.7.1.2. <i>Educația religioasă confesională și educația religioasă ecumenică</i>	241
III.7.2. Misiunea creștină prin mass-media	244
III.7.2.1. <i>Presa bisericească</i>	244
III.7.2.2. <i>Biserica în presa laică</i>	247
III.7.2.3. <i>Misiunea Bisericii în era Internetului. Rețelele de socializare</i>	248
 Capitolul IV: EVANGHELIE ȘI CULTURĂ. BISERICA ÎN SOCIETATE 	
IV.1. Problema inculturației (Pr. prof. dr. Valer Bel)	250
IV.1.1. <i>Perspectivă istorică</i>	251
IV.1.2. <i>Modele de inculturare în teologia apuseană</i>	264
IV.1.3. <i>Raportul dintre Evanghelie și cultură</i>	271
IV.2. Teologia Ortodoxă în cultura românească (IPS Arhiepiscop și Mitropolit dr. Nifon Mihăiță)	274
IV.2.1. <i>Teologie și cultură în mântuirea omului</i>	274
IV.2.2. <i>Cultura în misiunea Bisericii</i>	276
IV.2.3. <i>Cultura în istoria bisericească</i>	278
IV.2.4. <i>Cultura și credința la români</i>	280
IV.2.5. <i>Teologie ortodoxă și cultură românească</i>	281
IV.3. Ortodoxia românească – punte între Orient și Occident (IPS Arhiepiscop și Mitropolit dr. Nifon Mihăiță)	286
IV.3.1. <i>Specificul ambientului etnic, spiritual și cultural românesc</i>	286
IV.3.2. <i>Vocația mediatoare și de slujire a Ortodoxiei românești</i>	288
IV.3.3. <i>Rolul special al Ortodoxiei românești în aprofundarea dialogului ecumenic</i>	290
IV.4. Misiunea Bisericii în contextul secularizării, globalizării și pluralismului (Pr. prof. dr. Cristinel Ioja)	297
IV.4.1. <i>Misiunea Bisericii în contextul secularizării</i>	297
IV.4.2. <i>Misiunea Bisericii în contextul globalizării</i>	300
IV.4.3. <i>Misiunea Bisericii în contextul pluralismului</i>	306
IV.5. Biserica în societate: solidaritatea Bisericii cu lumea, diaconia, misiunea profetică a Bisericii (Pr. prof. dr. Valer Bel)	310
IV.5.1. <i>Situația lumii de astăzi</i>	311
IV.5.2. <i>Diaconia și misiunea profetică a Bisericii</i>	317
IV.6. Misiunea Bisericii în societatea românească contemporană (IPS Arhiepiscop și Mitropolit dr. Nifon Mihăiță)	329
IV.6.1. <i>Particularitățile contextului misionar contemporan</i>	329
IV.6.2. <i>Provocări contemporane ale misiunii Bisericii</i>	332
IV.6.3. <i>Specificul misiunii ortodoxe în contemporaneitate</i>	333
IV.6.4. <i>Misiunea ortodoxă în societatea românească – necesitate, responsabilitate și continuitate istorică</i>	338

IV.7. Relația Bisericii cu statul din perspectivă misionară (Pr. prof. dr. Valer Bel, Diac. conf. dr. Gelu Călina)	342
IV.7.1. Considerații despre teocrație	344
IV.7.2. Teorii despre structura și organizarea statului din Evul Mediu	345
IV.7.3. Evoluții ale noțiunii de stat	346
IV.7.4. Modele de raportare a statului la religie în democrația modernă	348
IV.7.5. Conceptul francez de stat-providență	350
IV.7.6. Statul social german (Sozialstaat)	350
IV.8. Relația Bisericii cu Statul în perspectivă misionară în Tradiția ortodoxă	352
IV.8.1. Relațiile actuale dintre Biserică și Stat în țara noastră	358

Capitolul V: BISERICA ORTODOXĂ ȘI NOILE MIȘCĂRI RELIGIOASE
(Pr. conf. dr. David Pestroiu; Pr. conf. dr. Radu Petre Mureșan)

V.1. Aspecte psiho-sociale ale mișcărilor religioase	362
V.1.1. Considerații generale	362
V.1.2. Dinamica Noilor Mișcări Religioase. Fenomenul banalizării harismei	363
V.1.3. Aderarea la un grup religios. Premisele și etapele convertirii	365
V.1.4. Disputa legată de „spălarea creierelor”	367
V.1.5. Impactul noilor mișcări religioase în societate	369
V.1.6. Limitele abordării socio-psihologice în studierea noilor mișcări religioase	370
V.2. Noi mișcări religioase de factură sincretistă	372
V.2.1. Sincretismul. Caracteristici și tipologii	372
V.2.2. Sincretismul New Age	374
V.2.3. <i>Channeling</i> -ul în cadrul curentelor New Age	377
V.2.4. Reîncarnarea în cadrul curentelor New Age	378
V.3. Abateri de la dreapta credință în spațiul românesc (I): grupări desprinse din Ortodoxie și grupări cu tendințe centrifugale	383
V.3.1. Grupări desprinse din Ortodoxie (Schismatice)	383
V.3.1.1. <i>Mișcarea anti-calendaristică (Stiliștii)</i>	383
V.3.1.2. <i>Alte structuri pseudo-ortodoxe schismatice, anti-calendariste:</i> <i>„Asociația Creștinilor Ortodocși Tradiționali Liberi”, „Biserica</i> <i>Creștinilor Ortodocși Români”, „Biserica Ortodoxă Tradițională”</i> <i>(Strămoșească) sau „a Vlahilor de Pretutindeni”, „Mitropolia</i> <i>Autonomă Creștin Ortodoxă după Vechiul Calendar”,</i> <i>„Mitropolia Moldovlahiei”</i>	384
V.3.1.3. <i>„Turma Sfântului Ilie” sau „Ucenicii Sfântului Ilie”</i>	387
V.3.1.4. <i>„Noul Ierusalim”</i>	389
V.3.1.5. <i>Biserica Secretă (Ascunsă) a Maicii Domnului</i>	390
V.3.2. Grupări cu tendințe centrifugale	392
V.3.2.1. <i>Petrache Lupu de la Maglavit</i>	392
V.3.2.2. <i>Mișcarea de la Vladimirești. Alianța pentru</i> <i>Renaștere Spirituală din România</i>	392
V.3.2.3. <i>Alte pericole centrifugale</i>	394

V.4. Abateri de la dreapta credință în spațiul românesc (II):	
sincretisme autohtone și inovații	395
V.4.1. M.I.S.A. – „Mișcarea pentru Integrarea Spirituală în Absolut”	395
V.4.2. „Maestrul” Maitreya și „Fiii luminii” sau „Creștinii noii ere”	397
V.4.3. Asociația „Elta Universitate”	399
V.4.4. Radiestezia	400
V.4.5. „Spiriții” bihoreni	401
V.4.6. Remedii privind proliferarea sincretismelor autohtone	402
V.5. Mișcări pseudo-religioase de factură orientală	403
V.5.1. Noi mișcări religioase de factură orientală, prezente în România	404
V.5.1.1. <i>Societatea română pentru conștiința de Krishna (ISKCON) –</i> <i>afiliată la Societatea Internațională pentru</i> <i>conștiința de Krishna</i>	404
V.5.1.2. <i>Zen</i>	405
V.5.1.3. <i>Ananda Marga (calea fericirii)</i>	406
V.5.1.4. <i>Meditația transcendentă</i>	407
V.5.1.5. <i>Sahaja Yoga</i>	408
V.5.1.6. <i>Meditația Osho</i>	409
V.5.1.7. <i>Misiunea luminii divine</i>	410
V.5.1.8. <i>Sathya Sai Baba</i>	411
V.5.2. Misiunea ortodoxă în fața prozelitismului grupărilor de proveniență orientală	412
V.6. Ocultism: satanism, vrăjitorie, practici pseudo-medicale	413
V.6.1. Ocultismul	413
V.6.1.1. <i>Ce este ocultismul?</i>	413
V.6.1.2. <i>Motivele teologice ale condamnării ocultismului</i>	414
V.6.1.3. <i>Respingerea ocultismului, cu temeuri în Revelația divină</i>	415
V.6.1.4. <i>Practicile diavolești oculte</i>	419
V.6.2. Satanismul	419
V.6.2.1. <i>Istoric și caracteristici</i>	419
V.6.2.2. <i>Tipologii sataniste</i>	421
V.6.3. Magia și vrăjitoria	423
V.6.3.1. <i>Delimitări conceptuale</i>	423
V.6.3.2. <i>Ocultism și folclor</i>	425
V.6.3.3. <i>Ocultism sacerdotal – o practică condamnabilă a unor slujitori</i>	427
V.6.4. Practici pseudo-medicale	429
V.6.4.1. <i>Medicina holistă New Age</i>	429
V.6.4.2. <i>Tehnica de vindecare Reiki</i>	429
V.6.4.3. <i>Reiki și Ortodoxia</i>	431
V.6.4.4. <i>Concepția creștină ortodoxă despre boală</i>	432
V.6.4.5. <i>Remedii misionar-pastorale pentru combaterea</i> <i>fenomenelor oculte</i>	433
V.7. Noi mișcări religioase eshatologice cu un prozelitism agresiv	434
V.7.1. Mormonii – „Biserica Sfinților Ultimelor Zile”	434
V.7.2. Adventiștii de Ziua a Șaptea – „Biserica Adventistă de Ziua a 7-a”	439
V.7.3. Martorii lui Iehova	443

CAPITOLUL I

MISIOLOGIE ORTODOXĂ

I.1. Misiologia ca disciplină teologică (Pr. prof. dr. Gheorghe PETRARU)

Misiologia ca obiect de studiu în învățământul teologic universitar românesc, apare ca o nevoie firească de a sistematiza teoretic lucrarea misionară a Bisericii azi. Misiunea Bisericii este structural legată de viața comunităților creștine, care primesc Evanghelia mântuirii și o trăiesc într-o lume în continuă schimbare. Din acest motiv, sistematizarea discursului misionar contemporan este un demers cu totul necesar.

În Biserica Ortodoxă Română, *Misiologia* apare ca disciplină academică în perioada interbelică. Vasile Ispir, cu lucrările *Îndrumarea misionară a Bisericii Ortodoxe*, București, 1922, și *Curs de îndrumări misionare*, București, 1929, face prima încercare de acest gen. În perioada dictaturii comuniste, din cauza cenzurii și a înțelegerii misiunii Bisericii aproape exclusiv ca apărare de prozelitismul sectar, a apărut riscul ca teologia misionară ortodoxă să se dezvolte doar ca *Sectologie*. Tendința a fost încurajată și de faptul că dictatura comunistă asocia prezența sectelor cu prezența puterilor occidentale, imperialiste, în aria așa-numitelor democrații populare. Singura referință bibliografică în care misiunea nu este abordată exclusiv ca luptă împotriva sectelor este volumul *Îndrumări misionare*, apărut la București în 1986, sub coordonarea părintelui Dumitru Radu.

Astăzi, lucrarea misionară ortodoxă nu mai poate fi înțeleasă doar ca o apărare de prozelitismul virulent al sectelor, așa cum au abordat această problemă manualele de *Sectologie* o lungă perioadă în învățământul teologic ortodox. Desigur, misiunea Bisericii este și lucrarea sacră de apărare a credinței celei dreptmăritoare de prozelitismul sectar, însă misionarul-teolog de astăzi este invitat la o reflecție teologică și eclesiologică asupra misiunii creștine care este întâi de toate *missio Dei* „misiunea lui Dumnezeu!”, lucrarea lui Dumnezeu Însuși, prin care Acesta împărtășește lumii din viața divină și o mântuiește. Despre o misiune a Bisericii putem vorbi numai datorită faptului că există mai întâi misiunea lui Dumnezeu, Care trimite Biserica spre a extinde Împărăția Sa la întreaga creație.

Astfel, *Misiologia ortodoxă* înțeleasă ca studiul actelor de mântuire, ce vin de la Tatăl, prin Fiul în Duhul Sfânt în întreaga lume, orientate spre aducerea Împărăției lui Dumnezeu în existența noastră, trebuie văzută într-un context mult mai larg, în strânsă legătură cu eclesiologia ortodoxă, răspunzând la următoarele întrebări: Ce este Biserica? Ce face? Din ce motive? În ce scop? Cum? Când? Unde își realizează Biserica misiunea ei? În acest sens, teologul ortodox John Meyendorff spunea că deși la Părinții Bisericii nu găsim un tratat expres de misiologie ortodoxă (nici de dogmatică, morală etc.), aceasta ar trebui să aibă ca obiectiv elaborarea unei doctrine consistente despre Biserică, având în vedere că Biserica este subiectul teologiei. Biserica este misionară prin însăși natura, constituția, prezența ei în lume și prin scopul ei. În Noul Testament avem un model al Bisericii în misiune, activitatea misionară a Apostolilor, care include discursul despre Dumnezeu, despre mântuirea adusă de Hristos și despre binecuvântarea lui Dumnezeu, care are ca obiect întreaga omenire.

I.1.1. Definiție, obiect, importanță, actualitate

Misiunea creștină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, inaugurată ca

anticipare a ei în Biserică prin Pogorârea Duhului Sfânt, Împărăție care se va manifesta în plenitudinea ei la A Doua Venire a lui Hristos într-o slavă.

Etimologic, termenul misiune vine de la cuvântul latin *missio-, onis*, substantiv ce derivă de la verbul *mitto, -ere, misi, missum = a trimite*. Trimiși au fost și profeții Vechiului Testament, care au profețit venirea Mântuitorului Iisus Hristos, oferind și împărtășind oamenilor adevăruri despre Dumnezeu, mai presus decât cele naturale (cf. *Ioan* 10, 36; 17, 3; 18, 23-25). Fiul este *Trimisul* prin excelență al Tatălui, care la Cincizecime trimite lumii pe Duhul Sfânt spre a desfășura prin Biserică, în care este prezentă haric Treimea Însăși, taina mântuirii oamenilor. Fiul este trimis de către Tatăl pentru mântuirea oamenilor, „la plinirea vremii” (*Galateni* 4, 4), Duhul Sfânt este trimis la Cincizecime pentru a continua lucrarea Fiului (cf. *Ioan* 14, 26; 15, 26; *Faptele Apostolilor* 2, 2-4, 17), Apostolii, care se află la temelie Bisericii (cf. *Efeseni* 2, 20), sunt trimiși de Iisus Hristos (cf. *Ioan* 20, 21), Biserica însăși, prin ei, este trimisă pentru mântuirea lumii, pentru ca toți oamenii să ajungă la cunoașterea lui Dumnezeu și să dobândească viața veșnică. Prin misiunea Bisericii, întreaga lume devine templu al lui Dumnezeu, pentru că, în conformitate cu voința și lucrarea divină, întreaga lume este chemată să devină Biserică. Aceasta este conștiința Bisericii dintru început și este exprimată chiar în primele scrieri creștine. Astfel, în *Păstorul lui Herma* (8, 1) se afirmă concludent că „pentru Biserică a fost creată lumea”. De aceea, Biserica are o misiune universală, ecumenică, termen întâlnit prima dată la Sf. Ignatie al Antiohiei în *Epistola către Smirneni*, cu sensul că mesajul evanghelic se adresează tuturor oamenilor de pe întreg pământul.

Astfel, ca *obiect* de studiu, teologia misionară are în vedere Taina Bisericii lui Hristos într-o perspectivă dinamică și existențială și extinderea acesteia în întreaga creație, pentru a face toți oamenii membre ale Trupului hristic (cf. *Efeseni* 2, 20-22). De aceea, Biserica este misionară în însăși constituția ei, pentru că ea este trimisă pentru lume de către Hristos-Dumnezeu Însuși spre a împlini prin Duhul unirea harică a tuturor oamenilor cu Dumnezeu. Mântuitorul Hristos și cei 12 Apostoli ne oferă o imagine a Bisericii: Hristos este Capul, Piatra cea din capul

unghiului, după modelul geometric al Templului ce reflectă în creație ordinea spirituală cerească, iar cei 12 apostoli simbolizează întreaga structură a Bisericii, constituită din ierarhie sacramentală și credincioși: „Și El a dat pe unii apostoli, pe alții proroci, pe alții evangheliști și pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (*Efeseni* 4, 11-13; *1 Corinteni* 12, 27-30). Apostolii și urmașii lor, ierarhia sacramentală a Bisericii, primesc adevărul dumnezeiesc, revelat și propovăduit pentru toți oamenii de către Mântuitorul Hristos, pe care-l vor răspândi pretutindeni și neîncetat până la Parusie, în contexte istorice, culturale, politice și sociale dintre cele mai diverse și, de multe ori, total contrare Evangheliei, ceea ce a făcut și va face ca mulți să-și dea viața pentru Hristos, pregustând astfel Învierea Sa.

Biserica s-a născut la Cincizecime ca o comunitate istorică, ea fiind comuniunea oamenilor cu Dumnezeu, expresie a comuniunii mai presus de fire a Persoanelor Sfintei Treimi. Ea este constituită din Dumnezeuirea treimică și persoanele umane, orientate ontologic spre Dumnezeu. Prin Biserică, oamenii se împărtășesc de viața dumnezeiască, făcându-se „părtași dumnezeieștii firii” (*1 Petru* 1, 4), adică au posibilitatea cunoașterii lui Dumnezeu ca iubire creatoare și mântuitoare, în perspectiva mărturisirii acestui adevăr în toată istoria omenirii și pentru toți oamenii.

Importanța și actualitatea studierii misiologiei este conferită de faptul că Biserica, prin toți membrii ei, începând cu apostolii și ucenicii, apoi toți creștinii, cler de succesiune apostolică și laici care sunt încorporați haric prin Sfintele Taine în Trupul mistic al lui Hristos, este trimisă în lume pentru ca toți fiii ei să trăiască în Iisus Hristos Care îi susține în mărturisirea lor (cf. *Ioan* 17), adevărind prin lucrarea Duhului caracterul unic și divin al credinței creștine. Mântuitorul Hristos, Care a reconciliat pe Dumnezeu cu omenirea căzută în păcat și moarte prin întruparea și învierea Sa, dăruiește viață veșnică celor care

cred în El sub două aspecte fundamentale, pe care celebrarea liturgică ortodoxă le formulează doxologic astfel: „Plinește cererile cele de folos ale robilor Tăi, dându-ne nouă, în veacul de acum, *cunoștința adevărului Tău*, și în cel ce va să fie, *viața veșnică* dăruindu-ne” (Rugăciunea Antifonului al treilea de la Sfânta Liturghie). Astfel, la Dumnezeu ne raportăm în calitate de creștini, *gnoseologic* și *experiențial* în același timp, pentru că pe El Îl cunoaștem ca pe Subiectul suprem, Creatorul și Mântuitorul omului și al întregului cosmos. Biserica lui Hristos, ca loc, casă a adevărului Său și a comuniunii oamenilor restaurați prin har în relația cu Dumnezeu, în misiunea ei în lume cheamă pe toți oamenii la *cunoașterea* supra-rațională a lui Dumnezeu, la *teognosie* – act noetic prin care omul este învățat de Dumnezeu prin revelarea strălucirii slavei Sale eterne – și la *comuniunea*, iubirea lui Dumnezeu, după modelul dialogic, o relație de tip eu-tu. Prin Biserică, Hristos Învățătorul (cf. *Matei* 23, 10) ne oferă un model de cunoaștere, în care cunoașterea nu înseamnă numai o informație despre realitățile pe care le numim într-o logică nominalistă (omul le denușește pe toate), ci și o valență a iubirii, o relație personală, pe care o anumită gnoseologie modernă (conștientă de limitele cunoașterii umane) o numește *cunoaștere personală*, înscriind-o în aria „ontologiei relaționale”, de tip dinamico-istoric, demers filosofic inspirat din Biblie nu din ontologia statică a filosofiei grecești.

Aceasta face ca viața creștină să aibă o valoare teofanică, misionarii împlinind prin harul lui Hristos vocația de a fi „lumina lumii” (*Matei* 5, 14-16; *Filipeni* 2, 15), ca prin actele creștine să se slăvească „numele Tatălui” (*Matei* 5, 16; *Ioan* 15, 8). În această comuniune cu Dumnezeu, misionarul trebuie să ajungă la copleșirea subiectului propriu de prezența lui Dumnezeu, astfel încât să poată rosti ca Sfântul Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (*Galateni* 2, 20). Această transfigurare este posibilă în reeditarea, în actualizarea spirituală și liturgică a modelului creștin inițial; stăruința în învățătura apostolilor, împărtășire, frângerea pâinii, rugăciune (cf. *Faptele Apostolilor* 2, 41-42).

I.1.2. Terminologia misionară, relația Misiologiei cu celelalte discipline teologice

Terminologia misionară este destul de bogată și variată, însă pentru a oferi o cheie de lectură adecvată textului acestui manual, unii dintre termenii utilizați pe parcursul prelegerilor vor fi explicați în cele ce urmează.

Un termen sinonim pentru misiunea Bisericii este cel de *apostolat*. Etimologic, cuvântul apostolat provine de la verbul ἀποστέλλω = a trimite; ἀπόστολος, -ου, ό = trimis. Mântuitorul Iisus Hristos alege pe cei 12 apostoli și la școala Sa dumnezeiască, confirmată deplin prin Învierea Sa și extinderea Bisericii în întreaga lume, îi pregătește pentru misiunea universală de propovăduire a Evangheliei. Activitatea lor misionară este continuată de către ierarhia sacramentală a Bisericii, care împlinește în istoria umană același mandat al lui Hristos prin Duhul Sfânt, Care perpetuează sacramental prezența lui Hristos Însuși. De aceea, învățătura Bisericii nu se reduce la cuvinte, care pot derapa spre ideologie, ci cuvintele implică prezența Logosului, a Cuvântului ca Persoană: „Iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor” (*Matei 28, 20; Apocalipsa 3, 20*).

Un alt termen folosit tot mai des în misiologia contemporană este cel de *mărturie creștină*. Acesta este asociat cu calitatea de martor a faptelor mântuitoare, la care ucenicii au asistat și se consideră mai potrivit pentru ceea ce înseamnă azi misiunea creștină. Dacă în trecut noțiunea de misiune a fost asociată colonialismului imperialist, astăzi, prin mărturia creștină, se propune o nouă metodă misionară prin care Biserica mărturisește în fața lumii adevărul mântuitor, propunându-l și nu impunându-l ca mod de viață creștină.

Evanghelistul Luca subliniază calitatea de *martori* ai celor trimiși la propovăduire: „Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate popoarele începând de la Ierusalim. Voi sunteți martorii acestora” (*Luca 24, 47-48*). Apostolii și ucenicii au fost martori la tot ce a făcut Iisus Hristos pentru oamenii timpului Său, pentru vindecarea lor sufletească și trupească. Hristos îi încredințează că